

A JUMARTOK III. A JUMARTOK EMLÍTÉSE A 17. SZÁZADBAN

írta, fordította, szerkesztette: **Dr. Kenéz Árpád**
(Állattenyésztési Teljesítményvizsgáló Kft.),
Eugene McCarthy PhD Jumarts:
Horse-cows and donkey-cows
című munkája alapján

Julius Caesar Scaliger olasz származású, de Franciaországban élő tudós 1612-ben megjelent *Exotericarum exercitationum liber XV., de subtilitate* című művének 650. oldalán a Hinnulus nevű fajt írja le, amelyet Befi-ként is említ. Leírja, hogy ezek az állatok bika és kanca keresztezéséből létrejött egyedek. Lószerűek, de koponyájukon két gumó található, amely a szarvak kezdeményei, továbbá a felső metszőfogaik gyakran hiányoznak, az alsó állkapocs pedig hosszabb, mint a felső. Scaliger azt is írja, hogy neki is volt néhány ilyen jószág. A befiket a gabali és arverni gall eredetű nép tenyésztette ki Dél-Nyugat Franciaországban az aquitániai és augvernei régiókban. Scaliger maga is az aquitániai Agenben élt.

Paul Zacchias X. Ince és VII. Sándor pápák magánorvosa 1651-ben megjelent híres publikációjában, a *Quaestiones medico-legales*-ben tesz említést egy jumartól, mégpedig a hibridekről szóló rész zárásaként: "Ez az egyed Borghesi bíboros tulajdona volt, amelyet ajándékba kapott Comitibus bíborostól, aki azt Franciaországból hozta, ahol ezeket tenyésztik. Feje, mint a tehéné, teste viszont inkább az öszvér tulajdonságaival bír, kivéve a lábait, mert azok tehénszerűek voltak, viszont a patái a lovakra emlékeztettek. A fogai mindkét állkapocsban torzak voltak, ezért nehezebbé esett a táplálkozás. Bár mindezek ellenére 32 évig élt."

1. kép: Scaliger könyvének belső borítója (books.google.com)

Giambattista de la Porta olasz tudós és polihisztor 1658-ban Ferraraban tett útján maga is beszámolt öszvérszerű, bikafejű (szarvak helyén két dudorral) állatokról.

Dr. Jean Leger 1669-ben kiadott *Vaud kanton történelme* című könyvében tesz említést az olaszországi Piemont

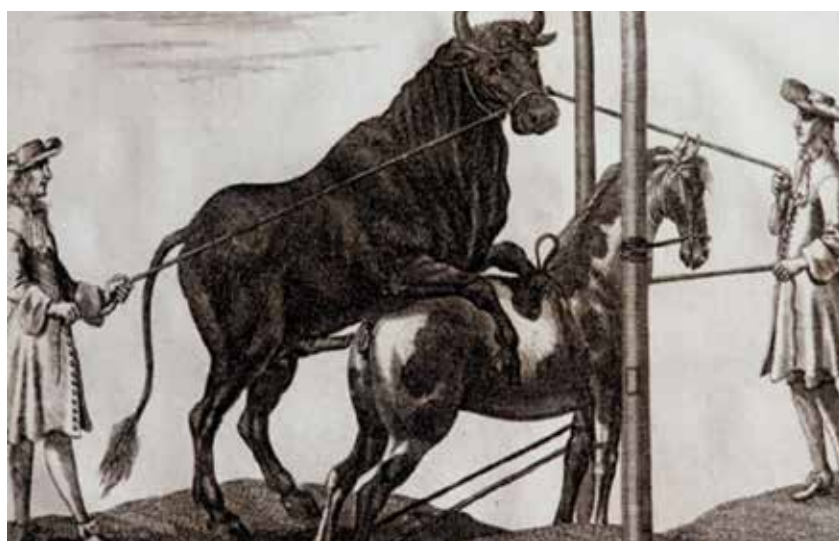
völgyében található keverékállatokról, amelyek neve „Baf”, ha bika és lókanca, „Bif”, ha bika és szamárganca keresztezéséből származnak. A doktor azt is leírja, hogy ezek az állatok sarvvtalanok, öszvérméretűek és nagyon gyorsak.

2. kép: Léger rajza a jumartról

A 17-18. század fordulóján aktív Georg Simon Winter von Adlersflügel német lovasmester, állatorvos író ménészgazdálkodás témájú művében részletesen írja le, hogyan, miként lehet egy bikával fedeztetni egy lókancaát: „Tartsuk a bikát sötét istállóban, szokja meg, hogy kötelelet visel, takarmányozzuk jól. Gyakran dörzsöljük be a csődöröknél is használt ápolóporral. Tartsuk így néhány hónapig, rendszeresen vezessük kötőféken fogva (éjszaka), és minden nap tegyünk elé tüzelő kanca illatával átítatott szívacsot. Ezután egy csendes éjszakán vezessük a bikát

a kancához, és fedeztessük vele. Hangsúlyozzuk, hogy ezt meg kell ismételni mindaddig, mígnem a kanca vemhesül. Ekkor már nem kell többször odavezetni a bikát. Fontos, hogy a fedeztetéskor a kancát egy földbe ásott árokba állítsa úgy, hogy a fejét oszlopok fogják közre, így a bika könnyedén meg tudja ugrani. A kanca fejét le kell takarni, hogy ne lássa a bikát.” Ezt az árkos/oszlopos módszert ajánlja a szamár és ló fedeztetésekor is, mivel a szamár kisebb termetű.

3. kép: Adlersflügel (1703) illusztrációja a két állat párosításáról (<http://www.macroevolution.net/>).

A felhasznált források a szerzőnél megtalálhatók.

